

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 98 (1985)

Artikel: Tieu barba Steivan
Autor: Klainguti, Göri
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-235013>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 18.07.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Tieu barba Steivan

da Göri Klainguti

Ma. Tü vessast gugent da savair dapü da tieu barba Steivan. E vainst tar me! Mo schi. Eau saregia propi l'unic in Europa chi so novas da que ch'el ho piglio per mauns eir auncha pü tard. Hest udieu cha vains stüdigio insembel . . . ch'el d'eira magister sest, che? Ed ün bun ch'el d'eira! Eau manag, tieu barba Steivan d'eira ün excellent magister . . . Tü hest eir imprais magister? Interessant . . . Mo schi, insomma, tuot chatta cha tieu barba Steivan saja sto ün cas tragic e per quello tuot tascha. Il pü gugent vessane sch'el füss mort quella vouta, dal 45. Alura pudessane auncha hoz quinter quaunt flot e cher e bun ch'el d'eira. Pustüt ils confamiliars . . . scu il Chersegner at füss el gnieu preschanto e tü savessast üna pruna dad el. Ma que es ieu oter e dimena nu't quintane ünguotta. Per els tieu barba Steivan d'eira gnieu amalo da spiert e basta. Ma tü voust savair che chi d'eira sto!

Tieu barba Steivan d'eira magister da tuot las nouv classas, e genituors e scholars e'l cussagl da scoula nu'l savaivan luder avuonda. Alura, dal 45, l'utuon, güsta zieva las vacanzas da sted vaiva que cumanzo. Ils scholars d'eiran ieus a scoula e turnos tuot consternos. Els dschaivan cha lur magister sbatta. Ch'el be disegna roba vi da la tevla e fatscha ir plattas da grammofon cha nu s'inclegia e nu dia pled. Cha pel solit ils lascha'l da fatta sulets in staunza.

Eau nu se che cha'ls scholars quintaivan auncha tuot da lur magister, fat es cha a forza da genituors, cussagl da scoula ed inspecter e tuot, l'haune tramiss tal psichiater, ed alura l'haune licenzcho.

Eir ad a me vaivane dumando, sch'eau m'hegia inachüert già pü bod da sia malatia. Eau stögl dir, aunch'hoz chatti da na. Steivan giaiva forse pü a fuonz a las dumandas cu oters, ma ch'el füss sto disturbo da spiert nu possi brichafat pretender. Anzi, el d'eira cler e consequent, politicamaing forse ün pô fanatic, quello es pussibel. E conscienzchus d'eira'l. Insè, bod qualchosa sench d'eira vi dad el. Eau m'algord cu ch'el ans

vaiva dit trid üna vouta perque cha vaivans zaclino ad üna schluonzra – forse cha lo, quels lagns, d'eiran stos ün miel exageros . . . Scha stüdg . . . el d'eira üna spezcha missiunari. Quello d'eira'l propi già düraunt il stüdi. El ho adüna vulieu musser la güsta via als oters.

Bain. Ma tü voust savoir cu cha que es ieu inavaunt cun tieu barba Steivan. Eau vez già, tü t'impaisast cha quist veglioc cha sun cò, da bod ochaunt'ans, ch'eau saja senil e giaja pella rama e m'oda be gugent a discuorrer . . . ma eau d'he üna cumprouva, spetta be! Eau d'he cò üna broschüra dal 1954. No da l'America. Tuot es fich inclegiantaivel, l'inglais es simpel. E guarda cò: L'autur es tieu barba Steivan! Eau d'he musso tuot eir a tieus bap, ma quel nu voul savoir novas. Vers te nu varo'l flip-pieu pled, in sa temma cha tü giajast a glivrer scu sieu frer. Ma che!

Schi quista broschüra dimena – tü la poust ler – descriva il desaster cha l'umaun es vi dal metter ad ir sün nossa terra. Ed uossa rivainsa tar la «malatia» da tieu barba Steivan.

El s'ho dit – que es tuot explichio e bain formulo illa broschüra – el s'ho dit cha l'umaun mettaregia suotsur il muond cumplettamaing. Üna guerra atomica al pera inevitabla. El as figüra cha que possa der ün pèr survivaints da quista catastrofa immensa e chatta lo sia granda occasiun per funder üna nouva societad umauna. Tü cumainzast a vzair, che?

Eau m'impais cha già quel di ch'el ho udieu dals effets da la bomba atomica, cha già lo as varegia sieu intern bulverso cumplettamaing. Tuot las valuors da sia vita fin lo saron sblachidas per fer lö a l'unica granda ideja, quella da pudair funder üna nouva societad umauna. Ma tü voust savoir cu, eau incleg, eau sun vegl e discuor da memma. Ma eau quint, eau quint.

Tieu barba Steivan as ho dit – quista broschüra stust ler, que sto tuot aint a cò – üngün nu po savoir inua sülla terra cha quists survivaints eventuels u perfin probabels saregian da chatter, survivaints da la guerra atomica. Neir che lingua cha discurriron, neir tiers che cultura cha tucharegian. Ad es eir da prevzair cha'ls prüms tschientiners saregian cumplettamaing absorbos culla spüra luotta per surviever. A vivaron in ün stedi fich primitiv e varon pers tuot il savoir da l'umanited dad hoz. Ma ün di cha quels pèr survivaints as varegian ün miel remiss da las catastrofes – el discuorra da l'an 2500 – pudessan els dvanter «noss» scholars, eau manag ils scholars da tieu barba Steivan. Ma cu communiquer cun els? Queco chattast tuot explichio illa broschüra! Sün mincha 1000 kilometers saja dad eriger üna tuor, tü chattast chartas geograficas chi indichan eir

tuot las islas chi vessan da survgnir üna da quistas tuors, insomma, el vould sterner sur tuot la terra sems chi cuntegnan sieus cussagls. Ed in che fuorma cha quels sun fixos! Lo rivainsa a la genialited da tieu barba – cha tuot vulaiva avoir amalo da spiert!

El nu descriva cò tuot ils detagls, ma el quinta ün pô da las metodos ch'el ho preparato per attrer il buonder da quists survivaints. El ho stüdigio a fuonz la psicologia da l'umaun primitiv, dal pop auncha poch influenzo da la cultura etc., etc. A scoula, quel an cha til vaivan spedieu, varo'l vulieu experimenter che ch'ün umaun qualunque piglia a maun sch'el riva davaunt üna da quistas tuors . . . ma s'inclegia cha la scoula nu d'eira il lö adatto per da quists experimaints, pustüt na, già ch'el stu propi esser dvanto penetrant our da tuot las bottas. Ünguott'oter nu l'interessava pü cu be sia morela infallibla ch'el vulaiva surder a la nouva umanited. E l'interessant, in sieus cussagls – chi vessan dafatta cuntgnieu grammofons e projectuors da film – vulaiva'l explicher, daspera sia morela, eir tuot que cha l'umaun so e so fer hoz, el vulaiva dimena eir integrer ils plans per fer motors e dafatta per la bomba atomica . . . Dad ün moralist scu el as vess forse spetto ch'el scumandess al «nouv umaun» da s'occupper da la scienza per ch'el mê nu vegna in tentaziun da's perfecziuner illas tecnicas e repeter il svilup desastrus dad hoz. Ma Steivan na. Eau m'algord ch'el d'eira bod fanaticamaing da l'ideja cha'l mel in nossa societad deriva be da la fosa educaziun. Nos desaster d'eira per el ün problem morel e na tecnic. Eau craj cha Steivan d'eira – aunz sia malatia – uschè ün grandius magister, güsta pervi da quista persvasiun, üna persvasiun dal rest chi seguond me es cumplettamaing fosa, ma . . . fosas teorias cun aderents persvas haun suvenz gieu dapü effet sün nossa terra cu las güstas . . . piglia be la medicina . . .

Ma. Mieu cher. Tü voust savoir che chi'd es dvanto our da tieu barba Steivan! Guarda cò: La broschüra es edida d'üna «Society of the New Religious Way of Life», m'impais cha que's tratta d'ün club da religiousins chi nu vaivan inclet a Steivan e chi l'haun alura beincumel exclus da lur societad cur ch'el vaiva elavuro sieu proget pü in detagl.

Fat es cha per sieus stüdis vaiva'l collavuro culs professers ils pü cuntschaints da l'America e vaiva dafatta pudieu der impuls als scienzchos chi tscherchaivan comunicaziun cun intelligenzas extraterrestras.

In dumandas scientificas stu'l esser sto fich cler, be apunta pels conumauns saro'l dvanto adüna pü insuportabel eir cuvi. Cha l'umaun in sia ingurdia e fos'educaziun bütta suotsur la terra, d'eira il prüm be sto sia

persvasiun. Ma cul ir dals ans, pü ch'el lavuraiva vi da sieu «sem per la nouva umanited» e pü cha sia persvasiun s'ho transmüdeda ad üna sprauza. Da generels as disch minchataunt per skerz cha lur pü grand inimih saja la pêsch – be cha quel skerz, pür memma, ho üna granda vardet. Scha tü at preparast ans a l'inlungia per qualchosa, schi stust cul temp bod sperer cha que aintra, scha tia vita dess avair gieu ün sen. Tuot sias forzas vaiva'l sacrificho, tieu barba Steivan, a l'ideja da pudair reformer l'umanited da fuonz sü, schi es que dad incler cha'l muond, pü corruot e desastrus cha'l dvantaiva e pü ch'el correspundaiva a las sprauzas da Steivan.

Ma il proget d'eira uschè monstrus cha la realisaziun faiva auncha spetter, uschè cha tieu pover barba Steivan nu varo pü savieu che sperer. Vaiva'l da giavüscher: «Na auncha, umanited, spetta fin cha sun pront, spetta cun at der la ruina radikela» u: «Be dai! Ruinè vossas relaziuns, dvantè pachific auncha pü sclerats ed infams traunter pêr, vus umauns, vussas famiglias, vussas naziuns?» Uschè cha tieu barba Steivan d'eira gratagio in üna situaziun schizofrena . . . Ah! Que nu't pera pü güsta logic cha'l prüm discurrivi d'ün cas furtüno e cha uossa croudi plaunet eir eau in quista schlerna da tuot tieus paraints e cha vögl metter tragedia in sieu destin . . . Eau se dapü da tieu barba Steivan cu tuot ils oters, tü hest radschun, schi che am laschi influenzer da lur idejas bigottas! Üna merda schizofren. Tieu barba Steivan es alura gnieu pü vegl eir el. E sieu spiert missiunar s'ho balcho ün pô. Grazcha a sia lavur exacta e fundeda ho'l gieu ün success straminabel cuvi. Cul temp ho'l fundo püssas societeds, ad es gnieu investieu, sias firmas haun cullavuro culla scienza astronautica, il predschi da las aczias augmentaiva da mais a mais. Tieu barba Steivan es gnieu ün hom rich e bainvis. L'es dvanto furtüno ed ho marido e tuot . . . Cha'l diavel, adüna cun lur gniffa torta da cumpaschiun per la vita tragica u amaleda e che se eau . . .

Eau vez cha tü nu'm crajast dret. Tü t'impaisast: Che! Da quist veglioc senil cò nu possi crajer ünguotta. Che cumprouvas ho'l? Quelo es vaira. Oter cu quista broschüra nu d'heja ünguotta. A schi, auncha sia charta ch'el vaiva scrit tiers la broschüra, quella poust eir ler. L'es dal 55, cò scriva'l dal rest ch'el hegia banduno la prüma societad; quella dals religiuns, per funder ün'egna. Il prüm loda'l nossa veglia amicizcha e dischi cha ad oters in Europa nun hegia'l tramiss, ma cha da me hegia'l l'imprechiun cha pudess m'interessar etc., ed alura m'invida'l da pajer üna contribuziun u dafatta da dvanter acziunari da sia societad. Eau d'eira chüz,

tü sest, quel temp zieva la guerra, ed eau nu vaiva do resposta . . .
Avaunt var 10 ans d'hej alura pruvo da chatter sia adressa, ma que es sto
impussibel. Cò in Svizra ho que gieu nom ch'el sajà sparieu u mort, cuvi:
Müdo adressa e se eau che tuot.

Ma üna es sgür; mieu cher. Scha tü voust savair auncha dapü da tieu
barba Steivan, schi do que üna clef! Scha tü voust propi imprendere a cu-
gnuoscher sieu character e sia grandezza, schi vo in tschercha dad üna da
sias tuors, ün da sieus «sems per la nouva umanited». Eau sun cumplett-
maing persvas cha quellas existan hoz e sun erettas pü u main in distanza
da 1000 kilometers üna d'avent da l'otra. U melder vest sün qualche isla,
lo chattaregiast üna eir scha'l territori es pü pitschen. Pussibel füss cha
que nu's tratta da tuors – scu cha'l proget prevzaiva dal 54, eau m'impais
cha la tecnica moderna permetta dad impitschnir la granda part enorma-
maing . . . be la scoulaziun fundamentela, ils elemaints, saron eir hoz
auncha grands . . . forsa as tratta que da chaschas suot qualche culuonna
da betüm, insomma, vo e tschercha. Scha tü chattast qualchosa, schi fo'm
a savair. Que m'interessess fich.

